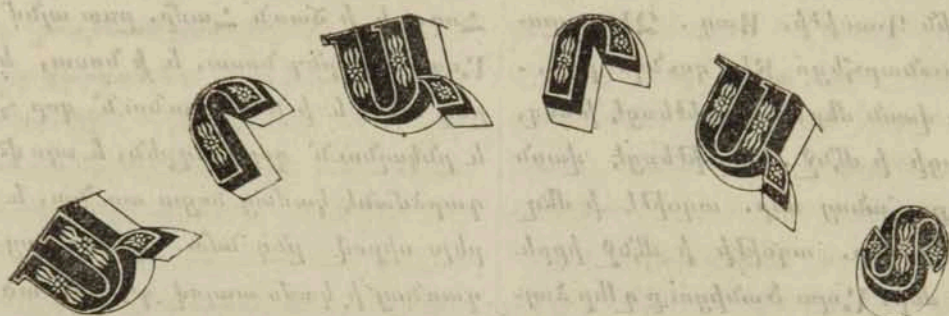

ԿՐՕՆԵԿԸՆ, ՊԼՏՄԵԿԸՆ, ԲԵՆԵՍԻՐԵԿԸՆ, ԵՒ ԲԵՐՈՅԵԿԸՆ:

4 0 6 U. 4 U. 6

դամք անդամոց նորա ըստ առաքելական բանին, որպէս ասէ սուրբն Օգոստինոս ի վերայ բանին Վաւթի. Սաղ. 21. յըսկիզբն « Խոնարհեցո՛ Տէր զունկն քո », աղօթեսցէ վասն մեր, և աղօթեսցէ ի մեզ, և աղօթեսցի ի մէնջ. աղօթեսցէ վասն մեր իբրեւ քահանայ մեր. աղօթէ ի մեզ իբրեւ գլուխ մեր. աղօթի ի մէնջ իբրեւ Աստուած մեր: Ապա ծանիցո՛ւք զմեր ձայնըս ի նմա, և զձայնս նորա ի մեզ. աղօթի ի կերպարանս աստուծոյ. աղօթէ ի կերպարանս ծառայի. անդ արարիչ, աստ արարած. աղօթեմք առ նա նովաւ, և ի նմա. և ասեմք ընդ նմա. և ասէ ընդ մեզ. ասեմք ի նմա. ասէ ի մեզ: Բայց աստանոր աղօթելն է ոչ ըստ բանի կամաց, և ոչ ըստ բանի շրթանց կամ գործոց, այս ինքն աղօթական բանս ասել առ Հայր, կամ ծնրադրութիւնս առնել առաջի Հօր, հառաչել արտասուել որպէս զօղանջն ոմանք: Այլ որպէս մեծն Վրիգոր ասէ, գիրք ԻԲ. Բարոյականաց, գլ. ԺԷ. « Բարեխօսելն կամ աղօթելն որդւոյ՝ է ցուցանել Հօր զանձն իւր մարդ, և ազաչելն վասն մարդկային բնութեան՝ է առնուլ զմեր բնութիւն ի բարձրութիւն աստուածութեան իւրոյ: Եւ ըստ սրբոյն Ներսիսի Ղամբրօն. Սեկն. Սաղմոսաց գլ. ԺԷ. « Վանգի ինքն է, ասէ, որ առ ինքն վասն մեր բարեխօսէ, այս ինքն փորձ չարչարանաց մերոց մարմինն առ աստուածութիւնն. ըստ այնմ է ընդ աջմէ Աստուծոյ. որ և բարեխօս իսկ է վասն մեր », Եւ թէ՛ « Ես ազաչեցից առ Հայր », այս ինքն բարեխօսեցից զՀայր, և այլ մխթարիչ տացէ ձեզ », Յովհան. ԺԴ. 18: Որպէս գեղեցիկ խօսի Ղամբրոնեան փողն յատենա-

բանութեան իւրում բացայայտելով զազաչելն բանիւ բարեխօսութեան, ի ճառն Հոգ. և ի ճառն Համբ. ըստ այնմ գորով Աստուած ընդ նոսա, և ի նոսա, և նոքա ընդ նմա, և ի նմա, առնուն՝ զոր հայցեն, և ընկալնուն՝ զոր խնդրեն, և այս վճարի ի դարձմանէ կամաց նոցա առ նա, և ի յարելս սիրով ընդ նմա. վասն որոյ և նա դառնայ ի կամս տալով զհայցուածս, ըստ այնմ, « Օրինչ խնդրէք հաւատով յանուն իմ ի Հօրէ իմմէ՛ տացի ձեզ », և թէ՛ « դարձարո՛ւք առ իս որդիք մարդկան, և ես դարձայց առ ձեզ », Եւ զայս անշուշտ տեսանելով աչօք հաւատոյ, հայցէ անտի զօգնութիւն յասելն « մեզ օգնութիւն », Աստուած գորով նախախնամիչ՝ նախախնամէ զմեզ յարաժամ իւրով անձառմարդասիրութեամբն, որպէս ասէ Սողոմոն Իմաստ. Չ. 8. « զփոքրն և զմեծն ինքն արար, և մի օրինակ խնամ ունի ամենեցուն », զորմէ ասէ սուրբն Ներսէս Ղամբ. ի Սեկնութեան Իմաստ. անդ. որք փոքր մարդկան կարծեացն վասն չքաւորութեան և մեծն վասն հարստութեան, հաւասար արարածք են Աստուծոյ. և խնամէ զաղքատն աստ ի չքաւորութեան պահելով և անդ ի մխթարութեան, որպէս ասաց Վրիստոս. իսկ զմեծատունն խնամ, զի տալով յընչիցն՝ զոր ետ նմա Աստուած, որորմութիւն, սրբեսցի, և ի դատելն արդարութեամբ, նովին նմին չափեսցի: Եւ Լմբրոսիոս գրէ, գիրք Ա. ի վերայ Պաշտ. ԺԲ. « Ո՞ր գործաւոր անխնամ թողու զգործ իւր. ո՞ւրբանիցէ և ընդ վայր հարկանիցէ, զոր համարեցաւն հաստել. եթէ անիրաւութիւն է հօգուելն, ոչ ապաքէն մեծագոյն ևս անիրաւութիւն է

առնելն և ոչ խնամելն. զի չառնել զինմն չէ ինչ անիրաւութիւն, բայց զարարեալն չխնամել՝ յետին անգթութիւն. ըստ այսմ և Գէորգ վարդապետ գրէ ի Սեկ. Եւսայ. գլ. Խ՝. 24. « զի չառնելն և չստեղծուն բնաւ չէր ինչ տրտունջ. իսկ զարարեալն ի տանջանս մատնել՝ բազմաց անտեղի թուի, . ըստ այսմ և Մովսէս աւեր: Իսկ կրկին նկատինախախնամութիւնն Եստուծոյ. ի միտս Եստուծոյ կամ յարուեստի Եստուծոյ և ի ներգործական կառավարութեան ի ժամանակի. ըստ երկրորդին զանազանապէս նախախնամէ, երբեմն բարեօք, իսկ երբեմն թոյլտուութեամբ չարի, դալ ի ճանաչումն կամաց նորա, և յուղղութիւն վարուց, մինչ զի փորձութեամբ թշնամոյն ևս պատահի բարի, կամ առաւելութիւն գործոց բարեաց. որպէս ասէ հռետորն քաջ Տէր Եւաքել Սիւնեաց Եպիսկոպոսն. Մեկ. Սահ. Գաւթի. հարցանէ նախ՝ թէ վասն էր թոյլ տայ նմա այս ինքն սատանայի՝ Եստուած փորձել զմարդիկ. պատասխանէ՝ զի սատանայ պատճառ ընի ընտրելոցն ընտիր լինել. զի եթէ ոչ էր ասէ մարտոցեալ ընդ Ղախափկային՝ ոչ էր տեսեալ նա զերկինս բացեալ, և զՈրդի ընդ աջմէ շօր նստեալ: Եւ թէ ոչ էր մարտոցեալ ընդ Լուսաւորչին մերոյ, ոչ էր եղեալ Լուսաւորիչ աշխարհի, կամ տեսանել զԵստուածութիւնն իջեալ յԷջմիածինն. և թէ չէր մարտեալ ընդ Եդամայ՝ ոչ էր Եստուած ի բնութենէս ծնեալ, և մարդկային մարմնով յԵստուածական փառս վերածեալ: Վասն որոյ ասէ մարգարէն, « Մի՛ սպանաներ զնոսա՝ զի մի՛ մոռացին զԺողովուրդ քոյ. այլ

ցրուեալ զնոսա զօրութեամբ քով, , : Եւսուրբն (Պոստինոս գրէ, յինքեր . . գլ. ԺԵ. « Եստուած ծայրագոյն բարի գոյով ոչ իւրք թոյլ տայր չարի իմիք լինիլ ի գործս՝ եթէ չէր այնչափ բարի և ամենակարող, մինչև նաև ի չարէն առնել բարի. քանի օգուտ ծագեցոյց յանհաւանութենէ Յուդայի և յանգթութենէ Էրէից, , : Եւսուրբն Յովհան Ոսկերեան գրէ, « Եստուած ըստ իւրում ամենազօր բարութեան առաւել պատշաճ համարեցաւ ի չարեաց հասնել բարիս, քան արդելու զչարիս. ըստ այսմ թոյլ տայ Եստուած չարեաց հասանել առ մեզ ըստ անձառ և անհաս նախախնամութեան իւրում. զի ուղղեալ զկամս մեր, խնդրիցեմք զնա ինքն՝ և զմարդասիրութիւնն նորա, , : Եւ ահա այս աստանօր իմանի, զի նախ պատժօք խրատէ, որով ուղղեմք զմեզ ի բարին. երկրորդ տայ խնդրել զօրնութիւն իւր՝ որ և պատիժ՝ որ էր յինքեան չար, եղև պատճառ բարեաց. վասն որոյ պատշաճապէս երգէ « մեզ օգնութիւն, , : Եւ այս կարի իրաւամբ, զի սէր նորա բազում գոյով առ կամարարս իւր, օգնութիւն իւր ոչ անաւս առնէ, այլ յարաժամ ի ձեռն հրեշտակաց իւրոց առաքէ ի սէր սրբութեան իւրոյ. որպէս և Գաւթի ծանուցանէ յասելն, « Հրեշտակաց իւրոց պատուիրեալ է վասն քոյ ի պահել զքեզ յամենայն ճանապարհս քոյ, , և թէ « Բանակք հրեշտակաց Տեառն շնորջ են զերկիւղածովք իւրովք, և պահեն զնոսա, , : Օսա նոյն ինքն վկայէ յասելն առ Յակօբ, « Ես ահաւասիկ ընդ քեզ եմ պահել զքեզ յամենայն ճանապարհս քոյ, զի ոչ թողեց զքեզ, , : Դանն.

ԻԼ. 15. ուր ասէ սուրբն Լփրեմ Մեկն. Ծնն. անդ. « Եստուած էր ընդ Յակօբայ, և եցոյց զինքն նմա. և հրեշտակաց յանձն արար պահել զնա ի ճանապարհին ուր և երթայցէր. վասն որոյ ցանկայր սմա Գաւթիթ ասելով, « Օգնութիւն ինձ ի Տեառնէ եկեսցէ, ,. և դարձեալ « Տէր է իմ օգնական և ես ոչ երկեայց, ,. Ըստ սրմին և երանելիս փափագեալ աղաղակէ « ի քէն հայցեմք մեզ օգնութիւն, ,. և զի հրաման օգնութեան է ի Տեառնէ, որպէս և հրամանն պատուհասի, վասն այսորիկ յարակցէ բացայայտարար « Եմենասուրբ Լըրորդութիւն, ,. Օգնող և որպէս ասիւր սուրբ զԵստուծոյ՝ ասացաք սակաւութեւ յառաջին տան. աստ մնայ տեսանել զամենասրբութենէ նորին: Եւ արդ՝ բառքս Եմենասուրբ միացուցաբար ասի զԵստուծոյ, որպէս Լըրորդութիւնս, զի գոլով երեք անձինք ի միութեան հարթ և հաւասար էութեամբ և զօրութեամբ, կամօք մի, և սրբութեամբ անչափ նոյնչափ. վասն որոյ միացուցանելով ասեմք « Եմենասուրբ Լըրորդութիւն, ,. զոր հրեշտակք զատաբար աղաղակելով զհաւասարութիւն յայտ առնէին յօրհնել նոցա Սուրբ. Սուրբ. Սուրբ. ապա զմիութիւն հաւասարութեանն բացայայտեալ ասէին « Տէր զօրութեանց, ,. զնոյն և մեք առեալ գոչեմք յերգս Լիկեղեցւոյ « Սուրբ Եստուած Հայր. Սուրբ Եստուած Որդի, Սուրբ Եստուած և Հոգի. ուստի անուանեմք երեքսրբեան սրբասացութիւն. ըստ այսմ և ի զիրս Լօթնկարգենի գրի երես 460. տեսանէ Լսայի զԵստուած նստեալ յաթոռ փառաց, զոր օրհնէին հրեշտակք ասելով « Սուրբ.

սուրբ. սուրբ. Տէր զօրութեանց, ,. Գատասխանէ ասէ մեկնիչն թէ սուրբդ անուն երեքինեւ զԼըրորդութիւն անձանց նշանակէ, տէրդ անուն միանգամ միայն ասացեալ՝ զմիութիւն էութեանն յայտ առնէ. այս եղև միտ ասէ բաբունւոյն Սիմէօնի, որ ասէ « Սուրբ՝ այս է Հայր. Սուրբ՝ այս է Որդի. Սուրբ՝ այս է Հոգի Սուրբ, ,. Եպա ըստ այսմ միացուցաբար երգեաց երանելիս, « Եմենասուրբ, ,. և ըստ նշանակութեան բառիս՝ ցուցանէ ամենեւին սուրբ լինելն՝ գոլով վերացեալ յամենայն բաղադրեալ իրաց և ի բաղադրեալ ներգործութենէ, որպէս յառաջագոյն մեկնեցաք ասելով « ջինջ պարզութիւն և գերամաքութիւն ներգործութիւն, ,. և ին. ապա ըստ սմին մտաց ևս ասաց « Եմենասուրբ, ,. Եւ զի բառս այս միայն զԵստուծոյ ասի, վասն այսորիկ յարէ ասելով « Լըրորդութիւն, ,. սկսեալ յԵղամայ մինչև ի Վերիստոս նահապետք և մարգարէք՝ զանազան օրինակօք, և մարգարէական բանիւք խօսեցան զճմարտութենէ Եմենասուրբ Լըրորդութեանն. յորոց և մինն Եստուածապատումն Սովսէս՝ զայս անձառ խորհուրդ ամենասուրբ Լըրորդութեան յըսկրզբան գրոց ծանոյց յասելն « ասաց Եստուած՝ եղիցի, և եղև, ,. զորմէ ասէ մեծն Վարդան, ասէ մեծն Լսայի. Մեկ, Ծնն. զԼ. Ե. 11. « Խուլք լուարովք, և կոյրք տեսէք, ,. և ո՞վ է խուլն և կոյրն. եթէ ոչ լսէ, և ոչ տեսանէ զյայտնի աստուածաբանութիւն ասացելոցս յաղագս ամենասուրբ Լըրորդութեանն. զի ո՞վ ոք արհեստաւոր յորժամ միայն իցէ, և ոչ ունիցի լսող, ասիցէ գործեսցէ զայս ինչ և զայն ինչ, այլ յայտնի է թէ՛ շարժիւր

ի բարի կամս շօրն, և բարբառէ բանն Որդի, և յօրինէր ըստ բարի կամս շողին, որ նոյն է և մի երիցն բնութիւն կամք և գործք: Իսկ ի լրման օրինաց և մարգարէից՝ մինն յերեքանձնեայ Աստուածութենէ բանն և իմաստութիւն շօր Յիսուս, բացայայտ քարոզեաց մեզ յասելն առ աշակերտսն իւր «Մկրտեցէք զամենայն շեթա՝ նոսս՝ յանուն շօր, և Որդւոյ, և շողոյն Սրբոյ», : Ապա և սա նմին երկրպագու, և նորին շնորհաց լուսովն հոգեզարդեալ զհաւատոյ բան ի զղջմանն յառաջ ածէ, զի դիւրաւ շարժեցէ զԱստուած ի հաշտութիւն, և ընկալցի զոր հայցէ՝ անյապաղ. վասն որոյ քաղցրաբանէ ասելով «ի քէն հայցեմք մեզ օգնութիւն՝ ամենասուրբ Արքորդութիւն», . որպէս թէ կամի ասել «շողով աղերսեմք», և բերանով հայցեմք ի քէն ի միութենէ, յամենայնի դերածայրեալ Որբութենէդ յերեքանձնեայ Աստուածութենէդ, զի օգնեցես մեզ յետին թշուառացելոցս և եղկելի որդւոց քոց, որք կամք ապաւինեալ ի մարդասէր կամս մեծի Տէրութեան քոյ, և սպասեմք մեծի և առատ ողորմութեանդ քում, ըստ «Լինուէացւոցն անարժանից՝ որք ընկալան յանձինս զթութիւն քոյ և զողորմութիւն. ուստի վերստին հայցեմք և թախանձանօք ժտեմք, լեր մեզ զօրավիդ և օգնական ի նեղութեան մերում, զի թէպէտ եմք մեղօք ծանրաբեռնեալք, այլ հաւատովք քեզ նուիրեալք. ապա մի լիցի փակել դրանն ողորմութեան և զթոյ մարդասիրութեան, այլ հայիլ ամենատես աջօք քովք ի վշտակրութիւն մեր, որ կամք զլեակոր և ամօթապարտ առաջի մեծի բարեսիրութեան

քոյ», . դառնայ ապա և վերստին հայցէ ասելով «օգնեա մեզ ի նեղութեան մերում», : Աւ զոր նեղութենէ արդեօք ասէ. ինձ թուի թէ՝ և զերկուսն տայ մեզ իմանալ, զհոգւոյ և զմարմնոյ. ըստ առաջնոյն այս է, ըստ որում բարերարն ստեղծ զմարմին որով հողին կարողացի լինել կատարեալ առաքինութեամբ. իսկ ի տիարանալ մարմնական գործեաց՝ ոչ բարեղք լրանայ հոգեկանն. զոր օրինակ ի մաշիլ գործեացն արուեստականաց ոչ բարեղք գործս ի լոյս ընծայէ. և կամ չհամաձայնին աղեաց քնարին ոչ բարեղք ձայնս արտայայտէ. և զի հողին յարաժամ տենչայ և վաւիաղի կատարելութեան առաքինութեամբ, որպէս երեխան յարգանդի մօրն՝ յամբողջութեան. և յոչինչ կարելն՝ հիւժեալ հաշի, և ի մեծի նեղութեան ֆնայ. որպէս ասէ Առաքել վարդապետն, մեծ կարօտութիւն է և տուգանք, որ խնդրէ շահիլ, և ոչ կարէ լիապէս դտանել վաշխն և շահն ամենայն իրաց. վասն որոյ աստ հայցէ օգնութիւն ազատ ֆնալոյ ի նեղութենէ հողոյն, և անդորրապէս գործելոյ զհաճոյս Աստուծոյ. որպէս և Վաւիթ համաձայնեալ ասէ «Ի նեղութեան իմում ես առ Տէր կարդացի, և լուաւ ինձ յանդորր», : Վու տես աստանօր զտէր երանելոյս առ Աստուած, զի ոչ ասէ անհետ արաղնեղութիւնս մեր զմարմննոյն, այլ հայցէ օգնութիւն ասելով, «օգնեա մեզ ի նեղութեան մերում», . զի գոյով նեղութիւնն մարմնոյ՝ խթան տիրատուր վաստակոց բարեաց, և բովքնութեան մարդկան, ևս և յայանիչ փառաց մարդասիրութեան և արդարութեան Աստուծոյ. վասն որոյ ըստ երկրոր-

դին այս ինքն ըստ մարմնոյ օգնութիւն և
 եթ տկարութեան հայցէ, զի կարողացի
 գործակցիլ ընդ հոգւոյ յարդիւնաւոր ա-
 ռաքինագործ վաստակս և եթ. ըստ որոյ
 և սուրբն Աբսէս Ամբ. ասէ, Սեկ. Ա-
 ռակ. գլ. Գ. 11. «Քանզի բարեկեցու-
 թիւնն ստուեր է հոգւոյն, և նսեմացու-
 ցիչ Աստուծոյ հայեցողութեան, նեղու-
 թեամբ ձգիմք առ նա. «ի նեղութեան
 իմում ես առ Տէր կարգացի», և Նւ թէ
 «յորժամ սպանանէր զնոսա՝ խնդրէին
 զնա», և Ասան այսորիկ ասէ՝ ածէ ի վերայ
 մեր զերաւտ զանազան նեղութեանց, զի
 իբրեւ զոսկի փորձեսցէ, և առ ինքն ձգես-
 ցէ. վասն այսորիկ ասէ մի՝ լքանիր յուսա-
 հատութեամբն թէ՛ անտես եղէ յԱստու-
 ծոյ. և մի՝ վհատիր ի յանդիմանելն զքեզ՝
 կամ իշխանաց բռնութեամբ կամ իւր
 պատուհասին, հիւանդութեամբ կամ
 աղքատութեամբ, զի սիրոյն Աստուծոյ է
 այս ցոյցք, որ կամի զքեզ յերկրաւորացս
 օտարացուցանել, և առ ինքն բարձրա-
 ցուցանել. որպէս գրէ Պերոոս «Սիրելիք
 մի՛ օտարութիւն համարիք զեռանդն ինչ, փոր-
 ձութիւնս ձեր լիցի, այլ իբրեւ հաղոր-
 դեալք Քրիստոսի չարչարանացն. ահա-
 ւասիկ՝ զոր սիրեաց՝ որդւոյն շնորհեաց
 զչարչարանս, զնոյն և զնորին փառսն ար-
 ժանացելոցն չարչարանաց», և ուրեմն ապա
 սիրելիք որդիք են, ըստ որում ասէ, «տան-
 ջէ զամենայն որդի, զոր ընդունի», ըստ
 այսմ և Աուռնել. ասէ ի Սեկ. Յայտ. և
 այլք. Ուստի և սուրբս որպէս խթան
 աստուածապարզ և ընդգրկէ զնեղութիւնս
 մարմնականս, բայց զի մի՛ ի հարստահա-
 րութենէ տկարութեան յաղթեսցի հո-
 գին, և կամ թափուր ի բարի գործոց մը-

նասցէ, խնդրէ և հայցէ զօգնութիւնն ո-
 րա ի սաստկանայն նեղութեան ասելով,
 «օգնեա՛ մեզ ի նեղութեան մերում»,
 որպէս թէ կամք են ասել, ով Տէր իմ՝
 դու որ յոչնչէ գոյացուցեր զմեզ, և հա-
 նապազ մարդասիրապէս նախախնամես
 զանազան պարզեօք ձրի ողորմութեամբ
 քով, զի նոքօք զառաքինական վարս ստա-
 ցեալք վայելեսցուք զքեզ զերանութիւնդ
 ամենեցուն. վասն որոյ նախախնամես զմեզ՝
 աղաչեմք, քաղցրութեամբ կամօք քովք,
 յայսմ նուազի ևս շնորհելով ամենազօր
 օգնութիւնդ ի նեղութեան մերում հո-
 գւոյ և մարմնոյ, զեարագապէս ժամանեալ
 կարողացուցէ զմեզ յաղթել աշխարհի
 և իշխանին խաւարի այսոյն չարութեան,
 և բաղմարդիւն պողո՛ք առաքինական
 վաստակոց յարիլ ի քեզ՝ ի հանգիստդ
 տիեզերաց, և վայելել յանզրաւ յաւի-
 տեանս զնոստացեալն քո զարքայութիւն:
 Աւ զի սա է մեծ և գերագոյն ձիր, կրկնէ
 զբարեխօսութիւն սրբոյն Յակօբայ. և նո-
 վաւ ժաէ զի վաղագոյն և արագ ընկալցի
 զայս օգնութիւն ասելով, «բարեխօսու-
 թեամբ և աղօթիւք», և ին. նոյն է և այս
 ընդ վերոգրեալ մեկնութեան. տես անդ
 յերես 91—94, (տես Արարատ Թ. Գ. Սարգս):

Հայցեալ զայսչափ երախտիս յամենաս-
 տեղծ ձեռանէն Աստուծոյ, դառնայ ապա
 և հրաւիրէ զամենայն գործս հզօր ձեռաց
 նորա յօրհնաբանութիւն, ընդ բնականս
 սեռից՝ զարարիչն ամենեցուն, ըստ իւրա-
 քանչիւր կարգի՝ յասելն, «օրհնեցէք ա-
 մենայն գործք Տեառն, առեալ զայս
 յօրհնութենէ երկից մանկանց՝ պատշա-
 ճապէս երգէ. յընդմիջիլ օրհնութեանն՝

որոյ պատճառն է ըստ իմում ահաութեան, զի հրեշտակն՝ որ կայր ի մէջ երից մանկանց ի հնոցի, յընդմիջել բանից նոցա երեւցոյց զինքն. ուստի յարեալ Ազարիա յառաջագոյն լինելով ընկերացն և ասաց զբանս, հրաւիրելով զամենայն արարածս ի գովութիւն և յօրհնաբանութիւն արարչին. ըստ նմին և սա զեղեցկապէս ասէ յընդմիջել բանից իւրոց յերգելն՝ «Օրհնեցէք ամենայն գործք Տեառն», :

Օրհնելն զԱստուած ըստ երից իմանի, ըստ բանի մտաց, ըստ բանի շթանց, և ըստ բանի գործոց. ըստ առաջնոյն օրհնեն հրեշտակք, ըստ երկրորդին՝ մարդիկք, ըստ երրորդին ամենայն անզգայ արարածք, ուր ամենայն գործ ասելով՝ զամենայն արարածս՝ զիմանալիս՝ զզգալիս՝ և զանրգայս միանգամայն ի մէջ բերեալ հրաւիրէ յօրհնաբանութիւն: Եւ թէպէտ գործովք Տեառն՝ տիրապէս մարդն նշանակի, այլ աստանօր լայնաբար առեալ զամենայն գոյակս ցուցանէ, որպէս և Պօղոս առնէ յասելն, «Եներեւոյթքն Աստուծոյ՝ արարածովքս իմացեալ տեսանին», ուր բառիս «արարածք», բանիւ գոյացեալս ևս ի մէջ բերէ. և զի հաստիչ սոցա՝ ոչ այլ ռք, այլ միայն Վրիստոս, վասն այսորիկ ասէ՝ «ՉՎրիստոս թաղաւորն», Վրիստոսդ անունն օծեալ թարգմանի, և զի օծումն Վրիստոսի յերիս նկատի, անձնական, շնորհական, և հազորդական. ըստ առաջնոյն ասի օծումն՝ որով մարդկութիւնն յանձն բանին միաւորութեամբ ասի օծանիլ յաստուածութենէ անտի, և կացուցանիլ Վրիստոս կամ օծեալ, և որդի Աստուծոյ բնական, և այս եղև գոր-

ծակցութեամբ Հոգւոյն սրբոյ, վասն որոյ ասացաւ ի Հանգանակի՝ «մարմնացաւ մարդացաւ, ծնաւ կատարելապէս.»
 Հոգւովն սրբով,, : Ըստ երկրորդին ասի օծումն՝ ըստ համայն պարզեաց և շնորհաց Հոգւոյն սրբոյ, որով ասի օծեալ Հոգւովն սրբով և զօրութեամբ, և ըստ այնմ Վործոց, Ժ. 38. «ԶՅիսուս որ ի Ազարեթէ՝ զոր օծն Աստուած Հոգւովն սրբով և զօրութեամբ,, . և ըստ Սողոմոնի՝ Եռակ. «Իմաստութիւն շինեաց իւր տուն, և կանգնեաց սիւնս եօթն,, . և ըստ Ասայեայ. «Ե հանդիցէ ի վերայ նորա հոգի իմաստութեան և զօրութեան, հոգի զիտութեան և աստուածապաշտութեան, հոգի երկիւղի և հեղութեան և խորհրդոյ,, : Եւ ըստ երրորդին օծումն ասի, որով օծանին հաղորդեալքն ընդ նմա հաւատով և շնորհօք. և ընթանալով զհետ շաւղաց նորա, և ընդունելով ի նմանէ զանունն քրիստոնեայ, ըստ այնրմ, «Ե դուք օծութիւն ունիք առ սրբոյն, և զիտէք ամենեքին,, . Ե. 3ովհան. Բ. 20. 27: Եւ դարձեալ «Ե դուք օծութիւնն զոր ընկալարուք ի նմանէ, բնակեցէք ի ձեզ,, : Եւ ըստ Պօղոսի, Բ. Կորն. Ե. 21. «Եյլ որ հաստատեացն զմեզ ձեօք հանդերձ ի Վրիստոս, և օծ զմեզ, Աստուած է, որ և կնքեաց զմեզ և ետ զառհաւատչեայ Հոգւոյն ի սիրտս մեր,, . և դարձեալ Եբդ. «Իւղ թափեալ է անունն քո, զհետ քո ի հոտ իւղոց քոց ընթացուք,, . ըստ այսմ օծման օծանիլ ասին ամենայն սուրբք և արդարք. վասն որոյ աղաղակէին ասելով Յայտ. «արարեր զսոսա թագաւորս և քահանայս Աստուծոյ մերոյ թագաւորել ի վերայ երկ-

րի, և Լու զի սոքո և եթ ի մարդկանէ ճշմարտապէս օրհնեն և բարձր առնեն զՄատուած. վասն որոյ զեղեցիկ դասաւորութեամբ ասաց, « ԴՊրիստոս թագաւորն՝ դատող օրինաց և պսակող հնազանդելոց մեկնի, և հատուցանող ըստ իւրաքանչիւր գործոց, և զի ըստ Վաւթի, « Թագաւոր մեծ ի վերայ ամենայն երկրի Մատուած է, և ըստ արդար իրաւանց դատող, և պսակող զկամարարս իւր. վասն այսորիկ յիշատակեաց թագաւորդ անուն, ըստ սմին աղաղակէին սուրբքն ի յերկինս ասելով, « գոհանամք զքէն Տէր Մատուած մեր ամենակալ՝ որ էն, և ես, և առեր զօրութիւն քո մեծ և թագաւորեցեր, և Լու հրեշտակք հրատարակեալ դռէին, « եղև թագաւորութիւն ամենայն տիեզերաց Տեառն մերոյ՝ և Յիսուսի Վրիստոսի իւրոյ, և թագաւորեսցէ ի վերայ ամենայնի յաւիտեանս յաւիտենից, և ըստ այսմ և ասաց « թագաւորն, և ասա ասել որպէս թէ կամի, ըստ երկնցն դիմաց, ամենայն գործք Տեառն էակք անզոյք օրհնեցէք ընդ մեզ զարարին ամենեցուն զՄատուածս ի կարգի արդեամբք գործոց ձերոց, զի սրբեաց զմեզ յանիծիցն զոր ընկալք ի Տեառնէ՝ յասելն « անիծեալ լիցի երկիր ի գործս քո, և զուք որդիք մարդկան՝ ժողովք հաւատացելոց օրհնեցէք զՄատուած, որ փրկեաց զձեզ անգին արեամբն իւրով ի ձեռաց սատանայի, և արար որդեգիր շօրն երկնաւորի, և միշտ նախախնամէ անչափելի սիրով իւրով և Լու դուք դասք հոգեղինաց՝ բարեբանութեամբ օրհնեցէք ընդ մեզ զՄատուած, որ հաշտեցոյց զձեզ ընդ մեզ, և փառաւորեաց ի յերկինս և ի յերկրի, օծեալն Մատուած

և թագաւորն ամենեցուն Վրիստոս որդի Մատուածոյ. ասա ի յիշատակել զփառաւորիչս անուանորա օրհնութեամբ և գովութեամբ հանդերձ բարձր արարէք զմիահեծան տէրութիւն և զմեծ վայելչութիւն նորա, ուստի յարէ ասելով, ի « յիշատակի սորա բարձր արարէք յաւիտեան, և Յիշատակ սրբոց տեսանի աւանդեալ յեկեղեցիս յառաքելոց անտի, որպէս գրէ Պօղոս Լբբ. ԺԳ. 7. « Յիշեցէք զառաջնորդս ձեր, այս ինքն « յուշ արասցիք ընկեր առ ընկեր, որք խօսեցան ձեզ զբանն Մատուածոյ, հայեցեալք յեւս դնացից նոցա՝ նմանողք եղերուք հաւատոցն, և ուր ասէ մեկնին « տեսանեմք ի բանէս զառաքելական աւանդութիւնս՝ թէ հաւատացելոց մտադիւր պարապել արժան է, ի յիշատակս վարուց տօնից սրբոց փոխարեւոյ ի յերկինս հաղորդ լինիցիք պատուելով զնոսա, և հետեւելով վարուց և վարդապետութեան նոցա և գործոց սրբոցն Մատուածոյ, և մանաւանդ առաքելաշնորհ վարդապետաց. զի ոչինչ այնպէս յորդորիչ է ի յանձնառութիւն աւետարանական վարուց, քան լսել զվարդապետութիւն, և տեսանելն գործովք վկայեալ, բանք և օրինակք կրկին թեք են առ ի վերացուցանել զմարդն յատրայնոցս առ Մատուած. գիտել զգործելն, և տեսանել զեղանակ գործելոյ կատարումն է ամենայն արհեստից, և զկնի ասէ « կատարեալ նմանողութիւն առ սուրբս այնու վճարի, յորժամ ի յիշել զգործս նոցա յիշեցեմք և զվաստակս նոցա առ Մատուած, որովք ի բարեխօսութիւն մեր շարժեմք զնոսա. և ի հակառակէն տեսաք հմուտութեամբ, զի վերջացեալքն ի կար-

դալոյ առ նոսա վերջացան զլիովին ի հա-
մեմատութենէ վարուց նոցա, զի կարծե-
լով զՔրիստոս մեծարել, որք էին ի Վու-
տերական աղանդոց, անմեծար արարին
զծառայս նորա, որով յերկոցունց ևս ա-
նօգնական մնացին: Աւ դարձեալ ի վերայ
բանին թէ՛ « ի պէտս սրբոց հաղորդեցա-
րուք », . և ուրմ. զ. ԺԲ. 15. ասէ թէ
բազումք այսպէս մեկնեն, ի յիշատակս տօ-
նից սրբոց փոխադրելոց յերկինս՝ հաղորդ
լինիցիք, պատուելով զնոսա, և հետեւելով
վարուց և վարդապետութեան նոցա, ո-
րովք յայտնապէս երևի թէ վասն այնր
աւանդեցին զյիշատակս սրբոց, զի յիշե-
լով զնոսա՝ նմանող լինիցին նոցա հա-
ւատով և զործովք բարեաց, և ի դէպ
ժամու ընկալցին զբարեխօսութիւն ի նո-
ցանէ, ի պէտս հոգեկանաց և մարմնակա-
նաց, և ի պատիւ սրբութեան նոցա. և զի
սա է մի ի պանծալի սրբոց և ի կամարա-
րացն Աստուծոյ փառաւորեալն ի յերկինս
և ի յերկրի, հրեշտակն ի մարմնի հրաշա-
լին Յակօբ, ապա ի յիշատակել և ի պա-
տուելն զսա արժանապէս, բարձրացուցա-
նել օրհնեղութեամբ պարտ է զամենա-
մեծ տէրութիւն ընտրողին և պսակողին, որ
վարձատրէ փառաւորէ և պսակէ զսիրելիս
իւր, և զփառաւորիչս անուան իւրոյ. ուս-
տի ըստ կարգի յարէ ասելով « բարձր ա-
րարէք յաւիտեան », : Բարձր առնելն՝ է
բարձրացուցանել զանուն նորա, և մեծա-
ցուցանել զտէրութիւն նորա ըստ Առու-
նելիոսի, և ըստ Նամբրոնացւոյն, Մեկ.
Վան. զ. Գ. « մեծացուցանելն, և օրհ-
նելն, և փառաւորելն առ մի հայի խոր-
հուրդ. բայց պարտ է լինել յաւիտեան,
այս ինքն մինչև ցվախճան կենաց և աշ-

խարհի, և ոչ առ ժամանակ ինչ, այլ որ-
պէս յսկզբանն, նոյնպէս ի մէջն և յա-
ւարտն ըստ տեսլեան Ազել. զ. Ա. որ ե-
տես անիւ ի մէջ անուոյ, զորմէ ասէ Առու.
« անիւ ի մէջ անուոյ՝ է կեանք ի մէջ կե-
նի, զի որպէս յառաջն էր մաքուր, այնպէս
իցի ապառնին հետեւեալն. վասն որոյ ա-
սաց « յաւիտեան », . որպէս թէ ասէ, ո՞վ
որդիք նորոյ սիօնին ի յիշատակել ձեր
զսուրբն և զերանելին Աստուծոյ զերջա-
նիկ հայրապետն, բարձր արարէք զպսա-
կիչն սրբոց՝ զԱստուած մեր զՔրիստոս
յաւիտեան յիշատակաւ, և ի բոլոր կեանս
ձեր օրհնել և զովաբանել զամենամեծ
Տէրութիւն նորա, և զամբաւ գիտութիւն
և իմաստութիւն նորա. որով յառաջ
քան զամենայն ընտրեաց ի միտս իւր՝ ի
փառս իւր, և յօգուտ մեղսամաճեալ որ-
դեոցս: Ապա ըստ սմին մտաց յարէ, պատ-
շաճապէս և ասէ:

(Շարունակելու)

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն

ՏԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԵՆԵՑ

(Շարունակելու)

Բ. Երազմուտի Երազմուտ.

Յովհաննէս Աթողիկոս ցուցանէ զԵ ի-
րակաւան յԱրազգաւորս ի բազում տեղիս
պատմութեան իւրոյ. որ Աւանն է՝ պար-
տի ունել ընդ իւրեաւ և շուրջ զիւրեաւ
զիւղորայս, զորս ոչ է պարտ անդր քան
զգետն որոնել, այլ որք յիւրում մեր-
ձակայութեանն և ի ցամաքակողմն անդր
կան: